

Социологическа програма

Работата на Социологическата програма през 2015 г. се фокусира върху интеграцията на мигранти, социалното включване на уязвими групи, превенцията и подкрепата на жертви на трафика на хора и превенцията на водещата до тероризъм радикализация.

- **Интеграция на мигранти и социално включване на уязвими групи.**

Бяха извършени оценки на въздействието на интеграционните политики, практики и мерки по отношение на уязвими групи мигранти (жени, деца и жертви на трафик) в десет страни – членки на ЕС. Беше изготвено сравнение на резултатите на национално ниво посредством идентификацията на тенденции, добри практики и пропуски в интеграцията на уязвимите групи мигранти, както и формулиране на съответни препоръки.

Беше поставено началото на национално изследване на домашното и основано на пола насилие и изработване на модел за подкрепа на жертвите на насилие със специфичен фокус върху ромските жени и момичета.

- **Противодействие на трафика на хора.**

Бяха проучени три нови форми на трафик на деца – с цел просия, джебчийство и сексуална експлоатация на момчета. Фокусът беше върху ромските общности, поради което в седем страни – членки на ЕС бяха приложени нови методи на изследване с участие. Беше разработен и нов модел за противодействие на трафика, базиран на участието на общността.

- **Превенция на радикализация, водеща до тероризъм.**

Беше разработена методология за преглед на актуални процеси на радикализация в България, Гърция и Чехия, както и на инструменти за мониторинг на тези процеси на национално ниво.

- **Предоставяне на експертиза на водещи заинтересовани страни на национално ниво.**

Социологическата програма имаше водеща роля в изготвянето на *Годишния доклад за България по миграция и убежище* по линия на Европейската мрежа за миграцията, който представя изчерпателен преглед на годишната политика и законодателни промени за 2014 г.

I. Интеграция на мигранти и социално включване на уязвими групи

Оценка на интеграционните мерки за уязвими групи мигранти

През 2015 г. Социологическата програма координираше дейности в десет страни – членки на ЕС – Австрия, Белгия, България, Гърция, Малта, Унгария, Италия, Полша, Словакия и Испания. Инициативата имаше за цел да обхване ключовите потребности в сферата на мигрантската интеграция в Европейския съюз:

- да се разработят стандартизирани методи за мониторинг на интеграцията на уязвими мигранти, приложими в целия ЕС;
- да се извърши оценка на ефективността на интеграционните политики и мерки за уязвими групи мигранти (жени, деца и жертви на трафик) в „старите“ и „новите“ страни членки с големи или нарастващи имиграционни потоци;
- да се формулират препоръки за подобряване на интеграцията на уязвими групи мигранти (жени, деца и жертви на трафик) на територията на ЕС, включително да се идентифицират добри практики в тази област;
- да се повиши чувствителността на заинтересованите страни в държавите членки за необходимостта от разработване на интеграционни политики, които вземат предвид специфичните обстоятелства на уязвимост на отделните групи мигранти, свързани с изключване, експлоатация и трафик.

Бяха извършени оценки на нивата на интеграция по отношение на уязвими групи мигранти като жени, деца и жертви на трафик в десет страни – членки на ЕС. На основата на десетте

национални доклада беше подготвено сравнение на резултатите на национално ниво посредством идентификацията на тенденции, постижения и пропуски в интеграцията на уязвимите групи мигранти, както и формулиране на съответни препоръки. В допълнение, бяха събрани добри практики в областта на интеграцията на уязвими мигранти и мониторинга на мигрантската интеграция в десетте страни членки, за да станат част от *Компендиум на добри практики*. На последно място, беше изготвен преглед на мерките за интеграция на уязвими групи мигранти на европейско ниво, който да очертае на заинтересовани страни на национално ниво, вземащи решения, изследователи и НПО, водещите инструменти и мерки на Европейския съюз по отношение на интеграцията на жени, деца и жертви на трафик.

По време на проведената през февруари 2015 г. работна среща бяха дискутирани сравнителната оценка на интеграцията на уязвими мигранти и подобрите добри практики в областта на интеграцията и мониторинга.

През април 2015 г. Социологическата програма стана домакин на национална експертна среща на тема „Оценка на интеграцията на уязвими групи мигранти в България“, чийто основен фокус бе да провокира дискусия за нивата на интеграция на жени и деца мигранти в България в сравнителен план. По време на срещата бяха представени резултатите от проведеното изследване за интеграцията на уязвими групи мигранти, като едновременно с това беше споделян опита на други страни – членки на ЕС.

В края на май 2015 г. Социологическата програма, заедно с Фондация „Хора за промяна“, проведе конференция в Брюксел, чийто основен фокус беше върху представянето на

Експертна среща за оценяването на мерките за интеграция на уязвими групи мигранти. От ляво надясно: г-жа Магдалена Киеподе Лано Лопез-Косар и г-жа Дженифър Зупирولي (АССЕМ, Испания), г-жа Дия Анагносто (ЕЛИАМЕП, Гърция) и г-н Андрю Васало (Фондация „Хора за промяна“, Малта), София

значимите от европейска гледна точка препоръки по отношение мониторинга и интеграцията на уязвими групи мигранти пред заинтересовани страни на европейско равнище. На конференцията присъстваха г-н Кристиан Първулеску, член на Постоянната работна група за имиграция и интеграция към Европейския икономически и социален комитет и г-жа Валерия Сетти, експерт в Звено то по миграционни и интеграционни политики при Генерална дирекция „Миграция и вътрешни работи“ на Европейската комисия, както и представители на други ключови структури на ЕС. В последвалата дискусия, модерирана от проф. Хевън Кроули, ръководител катедра „Международна миграция“, Център по доверие, мир и социални отношения в университета Ковънтри, бяха засегнати основни теми, сред които: ролята на

политиците в процеса на убеждаване на обществата на ЕС в ценността на интеграцията, необходимостта от разработване на индикатори за измерване интеграцията на граждани на трети страни, които обаче не се фокусират изцяло върху гражданите на трети страни, но и върху приемащите общества и тяхната готовност и откритост да приемат имигранти, както и необходимостта да се гарантира устойчивостта на интеграционните услуги чрез предоставяне на определен минимум услуги от страна на националните правителства.

За всяка от десетте страни, участващи в инициативата, бяха подготвени доклади върху съществуващите механизми за интеграция на уязвими групи мигранти (жени, деца и жертви на трафик). Докладът за България анализира интеграцията на уязвимите

Експертна среща за оценяване на интеграцията на уязвими групи мигранти в България, София

групи мигранти посредством преглед на съществуващите интеграционни политики и анализ на степента, в която те отговарят на интеграционните нужди на мигрантите в ключови области на интеграционната политика. Докладът поставя въпроса дали и до каква степен националните политики за интеграция обръщат внимание на уязвимостта на мигрантите и доколко съществуват механизми и програми за интегриране, насочени към потребностите от приобщаване на имигранти, които са по-уязвими от останалите. Идентифицирани са и редица фактори и характеристики, които формират политиката на България за интеграция на мигранти, сред които: малкият процентен дял имигранти (под 1 % от населението на страната), които не са забележими в общественото пространство, както и за съответните институции; приоритетната ориентация на политиките на страната към влизане в Шенген, което опре-

деля засилените мерки за сигурност по границите като основен аспект на стратегията в областта на миграцията; нарастващите бежански потоци, което поставя бежанците в центъра на вниманието, както на обществото, така и на институциите, и политики за интеграция на бежанците, които са приоритетни пред политиките за интеграция на законно пребиваващите граждани на трети страни. Двата основни аспекта на подходите в политиката за интеграция на мигрантите в България са: регулация на интеграцията на мигрантите посредством правни актове, стратегии и планове за действие в секторни политики в областите на заетостта, образованието, социалното включване и защитата от дискриминация; основният определящ фактор при формулирането на политиките в областта на интеграцията на граждани на трети страни в България е техният статут, а не полът или уязвимостта им.

Препоръки за интеграция на граждани на трети страни:

- Осигуряване на по-добра съгласуваност между миграционните и секторните политически рамки с цел подобряване на интеграционните политики за жени.
- Необходимо е да бъдат разработени конкретни интеграционни мерки в областите на предоставяне и разпространение на информация, политически консултации с имигрантски асоциации, езиково и професионално обучение за жените мигрантки.
- Юрата по труда, които са националният инструмент за улесняване на трудовата интеграция на пазара на труда, следва да получават целева държавна подкрепа и интеркултурно обучение, за да се развива капацитетът на служителите им за работа с граждани на трети страни.
- Препоръчително е да започне процес на консултации за създаване на обща национална система за мониторинг на интеграцията на граждани на трети страни.
- В сферата на образованието, децата, граждани на трети страни, трябва да бъдат включени в програми за подобряване на езиковите умения по български език след записване в училище, които сега са достъпни само за децата, граждани на ЕС.
- Децата, граждани на трети страни, както и българските деца, чийто майчин език не е български, имат нужда от механизми за образователна подкрепа в училище, различни от тези, осигурени за децата, за които езикът е роден.
- Провеждане на практическо обучение за идентифициране на чуждестранни жертви на трафик за полицейски служители и доставчици на услуги, работещи с проституиращи жени.
- За по-нататъшно разработване на системата за подкрепа на жертви на трафик е препоръчително да се открие в София кризисен център за временно настаняване на жертви на трафик, включително жертви, граждани на трети страни.
- Извършване на редовен мониторинг и оценяване на подкрепата, оказвана на жертвите на трафик на хора (български граждани и граждани на трети страни).

На основата на десетте национални доклада беше подготвен сравнителен доклад, който предостави преглед на интеграционните политики и резултати за граждани на трети страни жени, деца и жертви на трафик сред десет страни – членки на ЕС. Докладът представя описание на профилите на трите групи според данни на Евростат и националните статистики, прави оценка на политиките за интеграция (на базата на кабинетно проучване и дълбочинни интервюта) и на резул-

татите (на базата на статистически данни от националните статистики и Евростат).

Подготвен беше и доклад върху мерките за интеграция на уязвими групи мигранти на европейско равнище, който представя на читателите кратък обзор на съществуващите правни и политически механизми в Европейския съюз, които касаят интеграцията на жени, деца и жертви на трафик.

Резултатите и препоръките на инициативата бяха представени в публикацията „Оценка на интеграцията на уязвими групи мигранти в 10 страни – членки на ЕС“. Повече информация по темата има тук: <http://www.assess-migrantintegration.eu/>.

Практически решения за социално включване на ромите

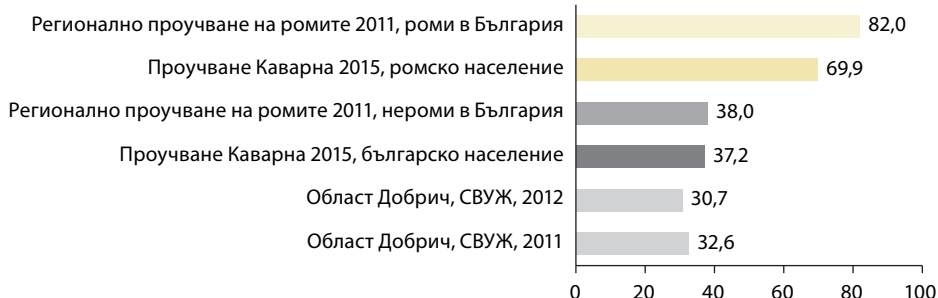
През 2015 г. Социологическата програма разшири работата си по тази тема чрез анализ на ефектите от публичното финансиране в една ромска община.

Проведеното изследване представя нови данни и обстоен поглед върху социално-икономическите последици от инвестициите на публични средства в ромските общности. То анализира ефектите на широкия спектър от публични инвестиции, направени от община Каварна в предимно ромския квартал „Хаджи Димитър“ в продължение на 10 години между 2004 и

2014 г. Инвестициите обхващат сфери като жилищни условия и инфраструктура, здравеопазване, трудова заетост, доходи, бедност и социално изключване, правосъдие и престъпност, участие в политическия живот. Докладът прави преглед на редица показатели с оглед установяване на въздействието на тези инвестиции върху социалното и икономическото развитие на квартала и неговите жители.

Събирането на данни включва специализирано представително проучване сред 300 ромски и неромски домакинства в квартал „Хаджи Димитър“ на град Каварна, проведено през 2015 г. Допълнително са събрани качествени данни посредством полуструктурирани интервюта с експерти и заинтересовани страни от община Каварна. Значимостта и въздействието на тези промени са анализирани посредством сравнение с националните средни стойности за цялото население и със средните стойности за ромите на национално равнище. Използвани са

Дял от населението, живеещо в материални лишения

Източници: НСИ: Социално включване и условия на живот (СВУЖ)/Индикатори за бедност и социално включване по области; UNDP Regional Support Centre for Europe and CIS, Istanbul, 2014: Roma Inclusion Working Papers: Roma Poverty from a Human Development Perspective. ISBN (printed version): 978-92-95092-89-1; Количествено проучване в квартал „Хаджи Димитър“, Каварна, 2015 г.

данните на Националния статистически институт и данните от регионалното проучване „Положението на ромите в 11 държави – членки на ЕС“, проведено през 2011 г. от Агенцията на Европейския съюз за основните права (FRA) и Програмата за развитие на ООН (ПРООН).

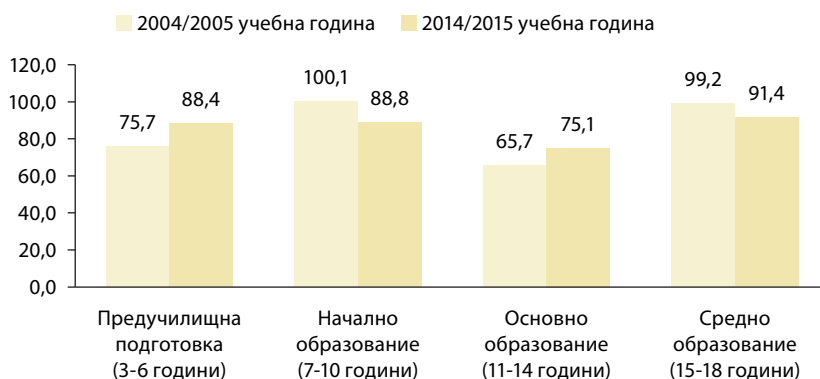
Анализът разкрива, че различните инвестиции са оказали различно въздействие върху развитието на квартала и за намаляване на социалната дистанция спрямо българското население на града. Най-ясните и преки ефекти са установени по отношение на инвестициите в подобряване на инфраструктурата и жилищните условия. Изграждането на водопровод и обществена канализационна система се е отразило на качеството на жилищните условия.

Ефектите в други сфери като образование, здравеопазване, трудова заетост и доходи са по-трудно измерими и

едновременно с това е по-трудно да се определи кои от конкретните направени инвестиции са спомогнали за постигнатото подобрене. В сферата на здравеопазването бе установено, че жителите на Каварна – както роми, така и нероми – имат по-добър достъп до здравеопазване. Някои от инвестициите в образованието са довели до по-висок коефициент на записване в предучилищната и началната степен на образование. Необходими са обаче повече мерки за намаляване процента на отпадналите от училище.

Резултатите от изследването бяха представени пред редица заинтересовани страни, включително и по време на кръгла маса с представители на местната власт. През 2015 г. бяха публикувани и няколко статии в български и международни медии, които представиха на широката публика резултатите на изследването, както и ефектите от приобщаването на ромите на местно ниво като цяло.

Групови нетни коефициенти на записване по възрастови групи и степенина образованието в община Каварна (% от населението в съответните възрастови групи)

Източник: Данни на НСИ, предоставени по искане на ЦИД през август 2015 г.

Уязвимите групи между гражданското общество и държавата

Съвместно с Правната програма, Социологическата програма взе участие в провеждане на изследването „Гражданските организации: гаранция за равни права на уязвимите групи пред държавата“. То има за цел да очертае цялостната картина на ролята на неправителствените организации в подпомагането на взаимоотношенията на четири уязвими групи – лишени от свобода, жертви на трафик, пострадали от домашно насилие, търсещи закрила и други уязвими групи чужденци – с институциите.

Социологическата програма имаше водеща роля при изготвянето на анализа за жертви на трафик и търсещи закрила и други уязвими групи чужденци. Докладът се опира на социодемографски анализ на избраните уязвими групи и правен анализ на взаимоотношенията им с институциите. На тази основа той обобщава профила на органите и организациите, ангажирани със съответната уязвима група, както и проблемите в отношенията между тях. Подробно са разгледани механизмите за взаимодействие между институциите и НПО по отношение на конкретната уязвима общност. По отношение на жертвите на трафик, основен акцент се поставя върху децата, жертви на трафик, както и върху разработването на механизми, свързани с подкрепа на жертвите след напускане на кризисните центрове и връщането им в техните семейства или общности. В процеса на досъдебно производство един от основните проблеми е, че жертвите

на трафик често оттеглят показанията си. Причините за това са или страх, ако са заплашени от трафиканта, или други, като например финансови заради очакването да получат заплащането си от трафикантите. Обсъжда се нуждата на жертвите на трафик да бъде предоставен статут на защитени свидетели. Предоставянето на специализирана подкрепа на този етап от досъдебното производство е ключово за предотвратяване повторното попадане в ситуация на трафик. Достъпът до социални услуги като намиране на жилище, включване в образователната система и психологическа подкрепа се осигурява от НПО и често е ограничен.

Характерно за групите на търсещите закрила и други граждани на трети страни е големият брой услуги, които те получават от НПО сектора и от новосформирани доброволчески организации. Голяма част от тях обаче са законово предвидени функции на държавни институции, в които неправителственият сектор следва да съдейства за изпълнението, а не да замества държавата.

Правната уредба отрежда второстепенна роля на гражданския сектор във формирането на политиките по отношение на бежанците и мигрантите. В новосъздадения Национален съвет по миграция и интеграция¹, представителите на НПО могат да бъдат канени на отделни заседания, а не да са част от Съвета. Към момента липсват и механизми за включване мнението на различни групи чужденци, техни асоциации и НПО при формирането на интеграционни политики.

¹ Постановление № 21 на МС от 5.02.2015 г. за създаване на Национален съвет по миграция и интеграция, обн. ДВ, бр. 12 от 13.02.2015 г., София, Министерски съвет на Република България, 2015.

Национално изследване на домашното насилие и насилието, основано на полов признак (ДННОПП) и изработване на Модел за подкрепа на жертвите на насилие (МПЖН)

Националното изследване на домашното насилие и насилието, основано на полов признак има за цел да проучи и предостави данни относно разпространението и мерките за предотвратяване и борба с ДННОПП. То се реализира от Центъра за изследване на демокрацията в партньорство с Фондация „Партньори-България“ и Академията по права на човека, Норвегия. Официален старт на изследването бе даден през юли 2015 г.

Изследването цели да допринесе за предотвратяване на домашното и основано на пола насилие и за подобряване на положението на жертвите на домашно и основано на пола насилие в България със специфичен фокус върху ромските жени и момичета. Конкретната цел е да се развият знания и опит по отношение на положението на домашното и основано на пола насилие, за да се гарантира, че всички заинтересовани страни, включително българското правителство, могат да имат достъп до силен и независим анализ, за да се улеснят по-добре информираните и основани на доказателства политически решения. Подготвя се и *Модел за подкрепа на жертвите (МПЖ)*, който да ангажира от една страна местната общност в помощта и

Представяне на „Националното изследване на домашното насилие и насилието, основано на полов признак“, от ляво надясно: д-р Даниела Коларова, директор на фондация „Партньори-България“, г-жа Славянка Иванова, старши анализатор в Центъра за изследване на демокрацията, доц. Андрей Нончев, директор на Социологическата програма на Центъра, София

Процес на разработване на методологията

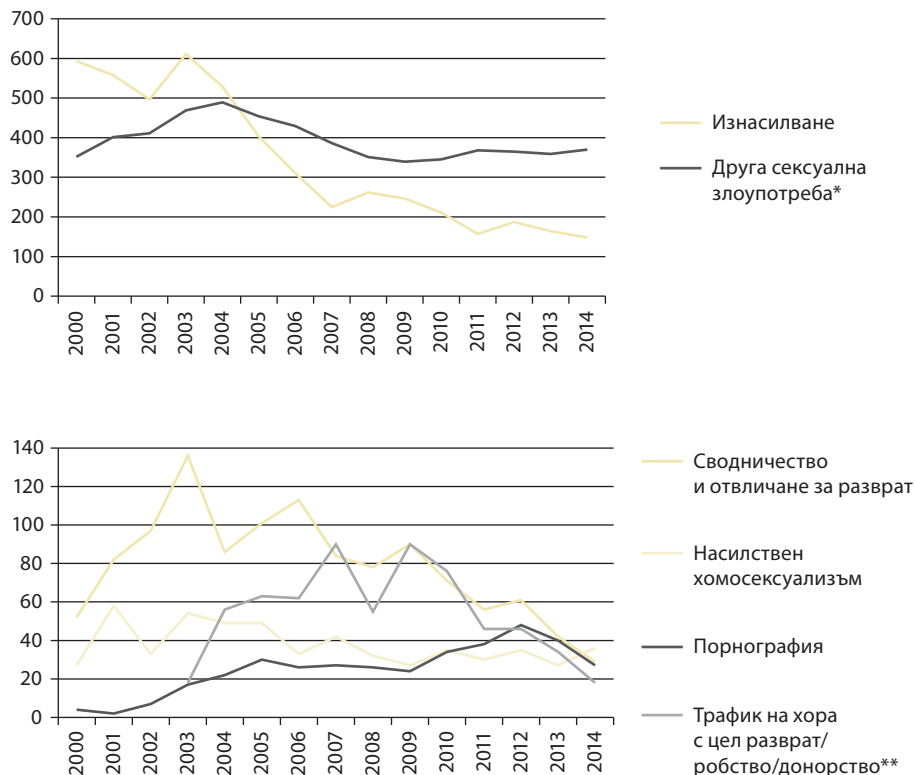
закрилата на жертвите на ДННОПП, а от друга – ключовите местни заинтересовани страни (полицейски служби, доставчици на услуги, местни власти, ромски организации).

Един от най-важните резултати е, че статистическите данни за престъпленията, основани на пола в България са в остро противоречие със съществуващите данни от проучванията за нашата страна. Например, изследването за насилието срещу жени на Агенцията на Европейския съюз за основни права (FRA) проведено през 2012 г. показва, че 3 % от българските жени на възраст 18-74 г. (което съответства на 80-85 хил. души) са станали жертва на сексуално насилие през последните 12 месеца. В същото време, броят на всички регистрирани престъпления със сексуален характер през 2011 г., включително срещу мъже и

деца, е по-малко от 700. Това означава, че в България регистрираните в полицията сексуални престъпления са по-малко от 1 %.

Поради това несъответствие между статистическите данни и данните от изследванията, както и поради факта, че статистическите данни отразяват само малка част от случаите на домашно насилие и насилие, основано на пола, наличието на надеждни данни от изследванията е от решаващо значение за оценката на мащабите и разпространението на случаите на домашно насилие и насилие основано на пола, представени по различни форми и уязвими групи. Сравнения между статистическите данни и данните от изследванията, където това е възможно, могат да послужат като индикатор за адекватност за обществената и институционална реакция.

Регистрирани сексуални престъпления по категории в България, 2000 – 2014 г. (брой)

* Включва чл. 149, 150, 151, 153 и 154 от НК.

** Целта на трафика не може да бъде разграничена. Включва чл. 159а, 159б и 159в от НК.

Източник: МВР/ Планиране и отчетност/ Статистика/ Полицейска статистика
http://www.mvr.bg/planirane_otchetnost/statistika/default.htm –
 Последен достъп: 30-11-2015.

Значението на данните от изследванията е причината да бъде изготвен по-подробен преглед на съществуващите изследователски проекти по въпроси-

те на домашното насилие и насилието, основано на пола, по отношение на използваните методи и публично представените резултати.

II. Противодействие на трафика на хора

Противодействие на новите форми на трафик на деца

Изследването за противодействие на новите форми на трафик на деца си поставя цели в две посоки:

- да подпомогне усилията за противодействие на трафика на ромски деца чрез предоставяне на по-добро разбиране на новите форми на трафик посредством разработване и тестване на нови методи на изследване с участието на общността за придобиване на нови знания и по-добро разбиране на тези процеси;
- да овласти ромските общности да участват като равностойни партньори в политиките и мерките за борба с трафика.

Обект на изследването са ромите поради тяхната особена уязвимост към трафик из цяла Европа, доказателство за което е фактът, че голямата част от жертвите на трафик са представители именно на тази общност и са в най-голям риск от попадане в ситуация на трафик на деца. Фокусът му е върху три нови форми на трафик: просеци деца, трудова експлоатация за джебчийство и сексуална експлоатация на момчета. Те са наречени „нови“ не защото не са съществували досега, а поради вниманието, което повторно им се отдава. Дейностите се провеждат в седем страни – членки на ЕС, четири от които са типични държави на произход за жертвите на трафик (България, Румъния, Унгария и Словакия) и три страни членки, традиционна дестинация за жертвите от ромски произход (Австрия, Италия, Гърция).

Методологията на изследването предлага използването на методи с учас-

тие на общността, които предполагат активното участие на ромските общности. Тези изследователски техники се осъществиха посредством ангажирането на партньорски общностни организации и активисти, които проведоха редица дейности, сред които картографиране на общността, упражнения за оценяване, участие във фокус групи и провеждане на интервюта по модела на житейския разказ. Разнообразните инструменти за събиране на данни предоставят по-дълбоко разбиране за общността и за трите форми на трафик, както и способстват идентифицирането на пропуски и добри практики в подкрепата за децата жертви. Това дава добра основа за разработването на ефективни механизми за превенция и подпомагане чрез участие на общността.

Изследването е обобщено в седем национални доклада, представящи конкретните специфики на трите форми на трафик във всяка от страните на проучването. В допълнение, на основата на основните резултати на национално ниво е разработен обобщаващ доклад. Проучването подкрепя тезата, че няма културно вкоренени практики, които са предпоставка за уязвимостта на ромите към трафик. По-скоро са налице социално-икономически фактори като бедност, масова безработица и ниско образование, които произтичат от исторически обусловеното социално изключване на ромите и поставят тази малцинствена група в особена уязвимост към трафика.

През юни 2015 г. Социологическата програма организира международна конференция за трафика на деца. В допълнение към придобиването на нови знания и повишаване информираността по темата, събитието насърчи засиленото сътрудничество между правоприлагащите органи, доставчиците на социални услуги и услугите

Основни фактори на уязвимост към трафик на деца от ромски произход по държави

	Австрия	България	Гърция	Унгария	Италия	Румъния	Словакия
Бедност/ множество лишения							
Безработица/ липса на перспектива							
Криминализирана среда/младежки банди							
Дискриминация/сегрегация/ затворени общества							
Ниска степен на образование/ неграмотност							
Липса на акт за раждане/ гражданска регистрация/ лични документи							
Семейна икономическа дейност/ стратегия за оцеляване							
Лихварство/ вътреобщностни зависимости							
Миграция/ранни бракове/детски труд/ взаимозависимост в рамките на разширеното семейство							
История на предишни злоупотреби/експлоатация							
Израстване в социални и държавни институции							
Нездравословна семейна среда							
Увреждания							
Злоупотреба с наркотични вещества							
Липса на закрила на детето							

Източник: Националните доклади на партньорите в изследването, достъпни на www.chidrentrafficking.eu

Международна конференция „Трафик на деца сред уязвими ромски общности“, отляво надясно: г-жа Виктория Шебхели, ЦЕУ, г-жа Ива Александрова, старши анализатор в Центъра за изследване на демокрацията, г-жа Камелия Димитрова, генерален секретар на НКБТХ, г-жа Тимеа Странска, „Хора в нужда“, София

за закрила на детето. Конференцията също допринесе за изграждането на мрежи, както сред държавните институции, така и сред организации на гражданското общество от България, Австрия и Гърция.

В края на месец май 2015 г. Социологическата програма организира среща с представители на Европейската комисия, Европейския парламент и НПО, работещи по темата и базирани в Брюксел, които бяха запознати с резултатите от изследването. На форумът беше представен и полиси брийф, обобщаващ основните резултати и заключения от изследването на европейско ниво.

От гледна точка на приемствеността е важно да се спомене, че в България

овластяването на членовете на ромската общност да участват в процеса на вземане на политически решения за борба с трафика премина на по-високо ниво – една от ромските организации, която взе участие в изследването, беше поканена да вземе участие в Постоянната експертна работна група на Националната комисия за борба с трафика на хора. Постоянната експертна група участва в изготвянето на годишната програма за борба с трафика на хора и защитата на жертвите на трафик.

Центърът за изследване на демокрацията продължи да поддържа и електронния портал за трафик на деца (www.childrentrafficking.eu) като отправна точка за темите, свързани с трафик на деца в Европа.

III. Превенция на радикализация, водеща до прояви на насилие и тероризъм

Противодействие на процеси на радикализация в Югоизточна и Централна Европа чрез разработване на инструменти за мониторинг

Заедно с програма „Сигурност“, Социологическата програма анализира ключовите потребности в сферата на противодействието на радикализацията, които включват:

- преглед и обмен на опит по отношение противодействие на радикализацията от Холандия, Великобритания и други страни – членки на ЕС с цел разработване на инструменти за мониторинг на процесите на радикализация в България, Чехия и Гърция;
- съдействие за провеждане на мониторинг на радикализацията и рекрутирането, които биха могли потенциално да доведат до прояви на екстремизъм и тероризъм;
- подпомагане изграждането на капацитет на органите по правоприлагане, както и на местните власти и гражданското общество;
- подпомагане превенцията и противодействието на радикализацията, която може да доведе до прояви на насилие сред рисковите групи в България, Чехия и Гърция.

Беше изготвен преглед на инструментите за мониторинг на процесите на радикализация, разработени в други страни – членки на ЕС и САЩ, който е предназначен за служители на органите на правоприлагането и сигурността в региона.

Разработената методология за преглед на съществуващите тенденции в процесите на радикализация и инстру-

ментите за мониторинг на национално ниво са в основата на три изследвания на тази тема, проведени в България, Чехия и Гърция. Изготвени бяха национални доклади за тенденциите в областта на дясна и лява радикализация, на ислямистка радикализацията и на футболното хулиганство. Националният доклад за България изследва правната, институционалната и политическата рамка и механизмите за противодействие и превенция на радикализацията, която може да доведе до насилие.

Беше разработен инструмент за мониторинг на процесите, свързани с радикализация, който може да послужи на органите на правоприлагането и сигурността за изготвяне на оценка на риска.

През юни и декември 2015 г. бяха организирани работни срещи за представяне на резултатите от проведените национални изследвания относно тенденциите в областта на радикализацията, мерките за противодействие на радикализацията и инструментите за мониторинг, разработени от редица държави – членки на ЕС.

IV. Предоставяне на експертиза на водещи заинтересовани страни на национално ниво

Разработване на Годишния доклад за Европейската мрежа за миграцията

През 2015 г., за трета година подред, Социологическата програма, в сътрудничество с програма „Сигурност“ и Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията, подготви *Годишния доклад за България по миграция и убежище* по линия на Европейската мрежа за миграцията. Докладът предоставя изчерпателен преглед на

годишната политика и законодателните промени в областта на законната миграция и мобилността, гражданството и натурализацията, визовата политика и управлението на Шенгенското пространство, наблюдението на границите, убежището, трафика на хора, миграцията и развитието, интеграцията, нередовната миграция и връщане.

Механизъм за независимо наблюдение на принудителното връщане на търсещи убежище с отказан статут и нередовно пребиваващи мигранти

Центърът за изследване на демокрацията разработи пилотен механизъм за наблюдение на принудителното връщане за нуждите на Министерството на вътрешните работи. Механизмът включва анализ на съществуващата правна и институционална уредба в сферата на връщането на незаконни мигранти и на лица, на които е отка-

зан статут на бежанци, и по-конкретно в областта на принудителното връщане. Разработеното *Ръководство за наблюдение на принудително връщане*, беше тествано в две наблюдения на операции по принудително връщане, осъществени от дирекция „Миграция“ към МВР. Ръководството съдържа преглед на съществуващата правна рамка на европейско и национално ниво, правата и ролята на независимите наблюдатели, практическо ръководство за провеждане на наблюдението, обхващащо всички етапи на процеса по връщане (подготовка на връщането, преди заминаване, наблюдение по време на полета, транзит, пристигане в страната на дестинация, де-брифинг) и стандартизиран доклад за наблюдение.

Ръководството бе тествано от независими наблюдатели, които взеха участие в две операции по връщане – една до Пакистан през май и една до Алжир през юни 2015 г. И двете опера-

Обучение за независими наблюдатели, проведено преди участието им в операции по принудително връщане в Пакистан и Алжир

ции включваха наблюдение на извежданите лица от началото на операцията в домовете за временно настаняване на чужденци до крайната дестинация в страната на произход, където лицата биват предадени на местните власти.

В резултат на проведеното наблюдение и осъществените интервюта

с представители на заинтересовани страни, екипът на изследването направи предложение за изработването на консултативен механизъм за независимо наблюдение, който да включва Омбудсмана на Република България, Министерството на вътрешните работи, Дирекция „Миграция“ и представители на гражданското общество, работещи по темата.

